ואיסור הקרבה שלא בכלי שרת, ואיסור הקרבה בכלי אשירה, שהקריב בכלים ששימשו קודם לכן לאשירה, והאיסור להשתמש בעצי אשירה, שכך נאמר לגדעון להקריב את העולה על עצי האשירה שיכרות, ואיסור הקרבה של המוקצה לעבודה זרה, ושל הנעבד לעבודה זרה.

א ועוד בעניינו של המוקצה לעבודה זרה, **אמר רב טובי בר מתנה, אמר ר' יאשיה: מנין לדין המוקצה מן התורה?** — שנאמר בדיני הקרבנות בפרשת פינחס: "את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי **תשמרו להקריב לי במועדו**" (במדבר כח, ב), ומשמעות המלה "תשמרו" — **כל שעושין לו שימור.** סברו מתחילה שכוונת דברי ר' יאשיה היתה: שכל קרבן המוקרב לשמים, צריך שתקדם לו שמירה, שיקצהו ולא יקריבנו מייד לאחר שהקדישו. ועל כך **מתקיף לה** [מקשה עליה] **אביי: אלא מעתה,** אם אדם **אייתית אימרא דצומא** [הביא להקרבה כבש מסוגף, כחוש ורעב], והרי ברור **שלא עביד ליה** [לא עשה לו] בעליו **שימור,** האם **הכי נמי** [כך גם כן] תאמר בו שהוא **לא חזו** [ראוי] **להקרבה?** והרי לא שמענו שיהיה הקרבן פסול משום שלא טופל כראוי. **אמר ליה** [לו] ר' יאשיה: **אנא** [אני], כך את הפסוק "**תשמרו להקריב לי במועדו**", **קאמינא** [אמרתי, דרשתי]: "תשמרו **לי**" — דווקא לשמים אתם מקצים לקרבן, **ולא לאדון אחר, ואיזהו** (ומיהו) **אחר** זה **שמקריבין לו?** — **הוי אומר: זו עבודה זרה.**

ב ועוד בהגדרת המוקצה לעבודה זרה. **אמר רבא בר רב אדא, אמר רב יצחק: אין המוקצה** לעבודה זרה **אסור** להקרבה **אלא עד שיעבדו** בו לצורך כמרי עבודה זרה, ואולם לאחר שעבדו בו כבר לצורך הכמרים — אינו אסור, ששוב אינם מקריבים אותו לעבודה זרה. **עולא אמר** בשם **ר' יוחנן:** אין המוקצה אסור להקרבה אלא **עד שימסרוהו לכומרי עבודה זרה** כדי שיאכילוהו לצורך פיטומו, ואפילו לא נעבדה בו כל עבודה, ואולם לאחר שמסרוהו, אינו אסור, ששוב אינם מקריבים אותו. **החכם בהא אמר** בשם **ר' יוחנן:** אין המוקצה אסור אלא **עד שיאכילוהו** בעליו לאחר הקצאתו לצורך כמרי עבודה זרה **בכרשיני** (מין ירק) **עבודה זרה,** שלאחר שהאכילוהו שוב אין מקריבים אותו. **אמר ליה** [לו] **ר' אבא לבהא:** האם **מפלגיתו אתון** [חולקים אתם] **על עולא** מהי שיטת ר' יוחנן. שכן עולא אמר בשם ר' יוחנן הגדרה אחרת למוקצה. **אמר ליה** [לו] בהא: **לא,** אינני חולק על עולא לשיטת ר' יוחנן, אלא **שעולא נמי כי קאמר** [גם כן כאשר אמר] **הוא** את הגדרתו זו, הרי זה בתנאי: ובלבד **דשפי ליה** [שגם האכילו אותו] **כרשיני עבודה זרה. אמר ר' אבא: ידע** [יודע] **בהא לשנויי שמעתא** [לתרץ הלכה], **ואי** [ואם] **לא דסליק התם** [שעלה מבבל לשם, לארץ ישראל] — **לא הוה ידע** [לא היה יודע] לתרץ כך, שכן **ארץ ישראל** היא **שגרמה ליה** [לו] להחכים. **אמר ליה** [לו] **רב יצחק** לר' אבא: לא כך הוא, שהרי **בהא מיכן ומיכן** (מכאן ומכאן, מבבל ומארץ ישראל) **הוה** [היה], ומכאן ומכאן החכים. ועוד בהגדרת המוקצה, זה **דתני** [ששנה] **רב חנניא טריטאה קמיה** [לפני] **ר' יוחנן** ברייתא זו: **אין מוקצה** לעבודה זרה **אסור אלא עד שיעשו בו מעשה. הוא** רב חנניא טריטאה **תני לה** [שנה אותה], **והוא** זה **שהדר** [חזר] **ואמר** (פירש) **לה** [אותה]: **מאי** [מה פירוש] **"מעשה"? — עד שיגזז ויעבדו בו** לצורך הקצאתו כעבודה זרה.

ג שנינו במשנתנו: **ואיזהו הנעבד?** — כל שעובדין אותו... וזה וזה (המוקצה והנעבד) מותרים באכילה להדיוט. ודנים: **מנא הני מילי** [מנין הדברים הללו]? **אמר רב פפא:** שכן **אמר קרא** [הכתוב] בענין הקרבנות "ושה אחת מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל למנחה ולעולה ולשלמים לכפר עליהם" (יחזקאל מה, טו), ודרשו בו חכמים: **"ממשקה ישראל" — מן המותר** באכילה **לישראל** מביאים קרבנות, ואין מביאים ממה שאינו מותר באכילה לישראל. **ומעתה, אי סלקא דעתך אסירי** [אם עולה על דעתך לומר שאסורים] המוקצה והנעבד באכילה **להדיוט, למה לי קרא ממעטינהו** [פסוק למעט אותם] **מהקרבה לגבוה,** שהרי אם אסורים הם באכילה להדיוט ממילא אסורים הם להקרבה לגבוה. אלא ודאי מותרים הם להדיוט. ודוחים את הראיה: **וכי כל היכא דאסירי** [היכן, מקום שאסורים] **דברים להדיוט — לא בעי קרא** [אין צריך פסוק] ללמדנו שאסורים הם להקרבה? **והא** [והרי] **הטרפה** (בעל החיים פגוע, העומד למיתה), **דאסירא** [שאסורה] היא באכילה **להדיוט,**

וכְלֵי שָׁרֵת, וּכְלֵי אֲשֵׁירָה, וַעֲצֵי אֲשֵׁירָה, וּמוּקְצֶה, וְנֶעֱבַד.

א אָמַר רַב טוֹבִי בַּר מַתָּנָה, אָמַר רַבִּי יֹאשִׁיָּה: מִנַּיִן לְמוּקְצֶה מִן הַתּוֹרָה? — שֶׁנֶּאֱמַר: "תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ" — כָּל שֶׁעוֹשִׁין לוֹ שִׁימּוּר. מַתְקִיף לָהּ אַבַּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, אַיְיתִית אִימְרָא דְּצוֹמָא וְלָא עָבֵיד לֵיהּ שִׁימּוּר — הָכִי נַמִּי דְּלָא חֲזוּ לְהַקְרָבָה? אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא, "תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ", קָאָמִינָא, "לִי" — וְלֹא לְאָדוֹן אַחֵר, וְאֵיזֶהוּ אַחֵר שֶׁמַּקְרִיבִין לוֹ? — הֲוֵי אוֹמֵר זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה.

ב אָמַר רָבָא בַּר רַב אַדָּא, אָמַר רַב יִצְחָק: אֵין מוּקְצֶה אָסוּר אֶלָּא עַד שֶׁיַּעֲבְדוּ. עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עַד שֶׁיִּמְסְרוּהוּ לְכוֹמְרֵי עֲבוֹדָה זָרָה. בָּהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עַד שֶׁיְּאַכִּילוּהוּ כַּרְשִׁינֵי עֲבוֹדָה זָרָה. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְבָהָא: מִפְּלִגְיתוּ אַתּוּן אַעוּלָּא? אֲמַר לֵיהּ: לָא, עוּלָּא נַמִּי כִּי קָאָמַר — הוּא דְּשָׁפֵי לֵיהּ כַּרְשִׁינֵי עֲבוֹדָה זָרָה. אֲמַר רַבִּי אַבָּא: יָדַע בָּהָא לְשַׁנּוּיֵי שְׁמַעְתָּא, וְאִי לָא דְּסְלִיק הָתָם — לָא הֲוָה יָדַע, דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גָּרְמָה לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב יִצְחָק: בָּהָא מִיכָּן וּמִיכָּן הֲוָה. דְּתָנֵי רַב חַנַנְיָא טְרִיטְאָה קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: אֵין מוּקְצֶה אָסוּר אֶלָּא עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ בּוֹ מַעֲשֶׂה. הוּא תָּנֵי לָהּ, וַהֲדַר אֲמַר לָהּ: מַאי מַעֲשֶׂה? — עַד שֶׁיִּגְזֹז וְיַעֲבְדוּ בּוֹ.

ג "אֵיזֶהוּ נֶעֱבַד" כו'. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אֲמַר רַב פַּפָּא: דַּאֲמַר קְרָא "מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל" — מִן הַמּוּתָּר לְיִשְׂרָאֵל, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲסִירִי לְהֶדְיוֹט, לָמָּה לִי קְרָא מְמַעֲטִינְהוּ מִגָּבוֹהַּ? — וְכָל הֵיכָא דַּאֲסִירִי לְהֶדְיוֹט — לָא בָּעֵי קְרָא?! וְהָא טְרֵפָה, דַּאֲסִירָא לְהֶדְיוֹט,

וכלי שרת — כלומר, שלא הולרך לכלי שרת. וכלי אשירה — שהקריב בכלי אשירה, נאותו שהיה משמש לאשירה שימש לשם. ובעצי אשירה — הקטירו, דכתיב התם: "ואת האשירה אשר עליה תכרות". מנין למוקצה מן התורה — קסלקא דעתיה דהכי קאמר: מנין שחייב אדם להקלות קרבנו לשמים, ולא יקריבנו מיד כשהקדישו. שימור — לתורת גבוה. אימרא דצומא — כבש רעב, שלא נשמר מעולם ולא משמו. לי ולא לאדון אחר — דהכי קאמינא: למוקצה לעבודה זרה שאסור מן התורה מהכא. עד שיעבדו — בו שום עבודה לצורך עבודה זרה, או משיכת קרון או שום דבר שאסור. אבל מקמי הכי — לא מיתסר. לישנא אחרינא: אין מוקצה אסור אלא עד שיעבדו בו שום דבר, שיעשו בו שום עבודה לצורך כומרי עבודה זרה. אבל משיעבדו בו שום עבודה — לא מיתסר, דתו לא מקרבי ליה. וכך שמעתי, ולשון זה נראה לי עיקר, מדתני: "אלא עד שיעבדו בו", ואי לישנא קמא — לא הוה ליה למיתני "אלא", והכי איבעי ליה למיתני: אין מוקצה אסור עד שיעבדו בו. ולשון ראשון לא שמעתי. עד שימסרוהו לכומרים — לאכילה, דתו לא מקרבי ליה. עד שיאכילוהו כרשיני עבודה זרה — שמפטמין אותו לצורך הכומריס, ותו לא מקרבי ליה. מכאן ומכאן הוה — מבבל ומארץ ישראל. מנהני מילי — דמותרין לאכילה להדיוט. ממשקה ישראל — גבי קרבנות כתיב במשכנא דיחזקאל. משמע: מן המותר לאכילת ישראל הבא קרבן. ואי סלקא דעתך — דמוקצה ונעבד אסירי להדיוט, למה לי הני קראי דלעיל "מן הבקר" — להוציא את הנעבד, "מן הצאן" — להוציא את המוקצה? מ"משקה ישראל" נפקא, דמשאסור להדיוט — אסור לגבוה.

תוספות

מנין למוקצה (שאסור) מן התורה — קא סלקא דעתך דהכי קאמר: מנין שצריך להקצות הקרבן לשם הקרבה לגבוה קודם ההקרבה? ומסיק דקאמר: מנין דאסור להקריב אותו שהוקצה לעבודה זרה. וקצת קשה: דהא דרשינן מקראי אחריני טובא, והיה לו לומר: הך תנא מייתי ליה מהכא.

אלא עד שיעבדו כו' — פירש רש"י: שיעבדו בו שום עבודה לשם עבודה זרה, או משיכת קרון או שום דבר האיסור. אבל מקמי הכי — לא מיתסרי. לישנא אחרינא: עד שיעבדו בו שום עבודה לצורך הכומרים, אבל (אם) משיעבדו בו שום עבודה לצורך הכומרים — לא מיתסר, דתו לא מיקרבי, כך שמעתי. ולשון זה נראה לי עיקר, מדתני: אלא עד שיעבדו כו'. ואי כלישנא קמא — (לא) הוה מצי למיתני אין מוקצה אסור (אלא) עד שיעבדו. ולשון ראשון לא שמעתי, לשון רש"י.

בהא מכאן ומכאן — פירוש: בהא מארץ ישראל ומבבל היה תלמיד חכם, ולא מהניא זכותא דארץ ישראל.

מנא הני מילי שמותר מוקצה ונעבד להדיוט — תימה: מהיכא תיתי לאסור להדיוט? דהא אפילו לגבוה לא מיתסר אי לאו הני קראי דלעיל, להדיוט מהיכא תיתי לאסור? ואומר רבינו יצחק: דכיון דמפיק מקרא דאסור לגבוה — אף להדיוט נילף מינה דאסור. ואי קשיא: אם כן מאי קא משני "אי סלקא דעתך אסורין להדיוט, למה לי קרא למעוטי לגבוה", הא לא מיתסר להדיוט אלא מקרא דגבוה! ויש לומר, דהכי קאמר: אי סלקא דעתך דגמרינן איסור להדיוט מקרא דשמעינן מיניה איסור לגבוה — למה לי למיכתביה לאיסור גבי קרבנות? לכתביה גבי הדיוט, וממילא ידעינן דאסור לגבוה, מ"משקה ישראל" — מן המותר לישראל!

מסורת הש"ס

א. ילק"ש תורה תשעו.

ב. תוספתא ע"ז פ"ה ט. שם תמורה פ"ד ב. ילק"ש שם.

ג. פסחים מח,א. מנחות ה,א. ו,א. חולין צ,ב. ירושלמי ערלה פ"ב ה"א. שם סוכה פ"ד ה"ז. ילק"ש תורה תלו. ילק"ש נ"ך שפג.

גרסות

דצומא יש כת"י בו חסרה מילה זו.

ולא עביד ליה שימור בכת"י"מ ועוד: **דלא עביד ליה שימור.**

הכי נמי דלא חזו להקרבה בכתה"י: **הכי נמי דאסיר להקרבה.**

ואיזהו אחר ברוב כתה"י, וכן בש"מ: **ואיזהו אדון אחר.**

אלא עד שיעבדו בכתי"מ: **אלא עד שיעבדו אותו** ויש בכת"י ובש"מ: **עד שיעבדו בו** וכן הוא ברש"י.

לכומרי עבודה זרה ברוב כתה"י: **לכומרים.**

אלא עד שיעשו יש בכת"י: **אלא שיעשו.**

בהא אמר רבי יוחנן יש בכת"י: **בתא אמר ר' יוחנן** וכן בהמשך.

מפלגיתו אתון אדעולא בכתי"מ: **מי פלגיתו את ועולא** ויש בכת"י: **מיפליגת את ועולא.**

דשפי ליה בכתה"י: **דספי ליה.**

דארץ ישראל גרמה ליה בכתי"מ: **אוירא דארץ ישראל גרמא ליה** ויש בכת"י: **דזכותיה דארץ ישראל גרמא ליה** ויש בכת"י: **דוכתא דארץ ישראל גרמא ליה.**

מיכן ומיכן בכתה"י: **מכאן ומכאן הוו.**

דתני רבי חנניא יש בכת"י וכן בש"מ: **תני ר' חנניא.**

והדר אמר לה בכתי"מ: ובש"מ: **והוא אמר לה.**

למה לי קרא ממעטינהו בכתי"מ: **למה לי קרא** ובב"ח ובש"מ: **למה לי קרא למעטינהו.**

העולם

כרשיני

הכרשינה או בְּקִיַּת הכרשינה (Vicia ervilia) היא צמח חד שנתי ממשפחת הקטניות. גובהו בין 50 — 10 ס"מ. זרעי הכרשינה הם חומים, כדוריים או מצולעים, וקוטרם 5.5—3.5 מ"מ. לזרעי הכרשינה, כלשאר מיני הקטניות, ערך תזונתי גבוה. ומזון זה מתעכל בנקל אצל הבהמות.

הכרשינה היא גידול שדה חרפי ואביבי בארצות הים התיכון, ועדיין מגדלים אותה בימינו בכפר הערבי.

הצמח וזרעיו משמשים בעיקר כמאכל בהמה. לשם ריכוך הזרעים נוהגים לפעמים להשרותם במים במשך הלילה. אף שבדרך כלל משמשת הכרשינה למאכל בהמה, ניתנים הזרעים גם למאכל אדם, והיו אוכלים אותם בשעת הדחק, כגון בשנות רעב.

מכיון שהכרשינה יכולה לשמש גם למאכל אדם חל עליה חיוב תרומות ומעשרות, אף כי כרגיל היתה ניתנת לבהמות הכהנים.

אישים

בהא

תלמידו של ר' יוחנן (מוכר כנראה גם בשם בתא. ראה גרסות). מקור שמו הוא כנראה פרסי.

עיונים

אלא עד שיעבדו רש"י הציע שתי דרכי פירוש הפוכות. האחת, שאין הדבר המיועד לעבודה זרה נקרא בשם "מוקצה", אלא משיעבדו בו לצורך עבודה זרה (כגון משיכת קרון לעבודה זרה), אבל כל עוד לא עשו כל שימוש בקרבן זה לעבודה זרה — אין זה קרוי "מוקצה".

ושיטת הפירוש השניה (וכן נתפרש למעלה), שאין המיועד לעבודה זרה נקרא "מוקצה", אלא כל עוד לא עבדו בו עבודה כלשהי לצורך כמרי עבודה זרה. אבל אם עשו בו שימוש כלשהו לצורך כמרי עבודה זרה — שוב אין הוא נקרא "מוקצה" לעבודה זרה. וטעם הדבר: שכן הכמרים, משעה שנהנו ממנו, שוב לא ימסרוהו לעבודה זרה עצמה. ונמצא איפוא לפירוש זה, שהעבודה במוקצה דווקא מבטלת ממנו שם "מוקצה".

ונחלקו ראשונים בשיטות פירוש אלה, וביניהם אף הרמב"ם (הנוקט כשיטת הפירוש הראשונה) והראב"ד (האוחז כשיטת הפירוש השניה). ומכח הלשון שלפנינו "אלא עד שיעבדו בו" העדיף רש"י את הפירוש השני, שכן לפי הפירוש הראשון היה צריך לכתוב "אין מוקצה אסור עד שיעבדו בו".

עד שיעבדו בו... עד שימסרוהו לכומרי... עד שיאכילוהו כרשיני שכן שלבים הם, הבאים בזה אחר זה: הקצאתו, האכלתו בכרשינים, מסירתו לכמרים, עבודתו על ידי הכמרים. ומעתה פירוש מחלוקת חכמים תלוי בשיטות הפירוש השונות. שכן אם נאמר כשיטת הפירוש השניה ברש"י, שעבודת הכמרים (לדעת רבא בר רב אדא) היא זו שמבטלת שם "מוקצה", הרי שדעת עולא היא שלא רק שלב מאוחר זה מבטל שם "מוקצה" אלא אפילו שלב מוקדם יותר של עצם המסירה לכמרים. ואילו דעת בהא כהבנתה הראשונה בגמרא הריהי, שאף בשלב מוקדם יותר, כשהאכילוהו כרשינים ואף שלא מסרוהו עדיין לכמרים, מתבטל שם "מוקצה". ולדעת בהא כדרך שהסביר את דבריו שיתאמו עם דעת עולא, הרי שלב זה של האכלת כרשינים בא לאחר שכבר נמסר לכמרים, ורק אז מתבטל שם "מוקצה".

ואולם אם נאמר כשיטת הפירוש הראשונה ברש"י, שעבודת הכמרים (לדעת רבא בר רב אדא) היא זו שמחילה שם "מוקצה", הרי שדעת עולא היא שאף בשלב מוקדם יותר, של עצם המסירה לכמרים הריהו נקרא כבר "מוקצה". ולדעת בהא הריהו נקרא "מוקצה" כבר משלב שהאכילוהו (הבעלים, כבהבנה הראשונה, או הכמרים כהסברו של בהא) כרשינים.

ואף דעת רב חנניא טריטאה יכולה להתפרש בשתי דרכי פירוש אלה, אם גזיזתו והעבודה בו מבטלים ממנו שם "מוקצה" או שמחילים עליו שם זה.

ממשקה ישראל וכו' מפסוק זה שבנבואת יחזקאל למדים גם (בפסחים מז,ב) שדבר האסור לישראל אינו קרב על המזבח. וכדוגמא לכך הביאו את הטבל, שכיון שאסור הוא לישראל — אין מנסכים ממנו. מלבד זאת נעשתה שם ההבחנה בין דבר שאסור מצד גופו (כגון טבל), ובין דבר שאסור מחמת גורם חיצוני (דוגמת הדבר האסור משום מוקצה, שדיני שבת הם שגרמו את איסורו).

אורח ההלכה

אין מוקצה אסור אלא עד שיעשו בו מעשה מאימתי נפסלים בהמה או עוף משום מוקצה לעבודה זרה? — משיעשו בהם כמרי העבודה זרה מעשה, וכגון שיגזזו אותה או יעבדו בה לשם עבודה זרה. אבל בדיבור בלבד אינם נעשים מוקצה, לפי שאין הקדש לעבודה זרה. כרב יצחק (וראה כס"מ) וכפירוש הרמב"ם בסוגיה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות איסורי מזבח פ"ד ה"ד).

שפע למד את עמי www.hashefa.co.il © כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com

מן הבקר מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן מן הבקר למטה — "מס עולה קרבנו מן הבקר". שאין ללמוד — שאינו צריך לכלוס, דהא כתיב "מן הבקר" לעיל. האי דלמטה — ודאי להוציא את הטרפה, וקמא — לנעבד. אלמא אתא קרא לטרפה. איצטריכי — תרי קראי. דאי מ"משקה ישראל" הוה אמינא: למעוטי נטרפה ואחר כך הקדישה כו'. אימא תישתרי — להכי איצטריך "מן הבקר", אבל גבי מוקצה ונעבד תרי קראי למה לי? הא הקדישו ואחר כך הקצהו או עבדו לא עבדו לא מיתסר, דלאו דידיה הוא, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא מדאיצטריך למעוטי לגבוה — ודאי להדיוט מישרא שרי. שאינה עוברת — כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, וכי הכא נפקא נטרפה ואחר כך הקדישה. איצטריכא — תלת קראי. דאי מ"משקה ישראל" הוה אמינא: דוקא היכא דנולדה טרפה, דומיא דערלה וכלאי הכרם דכתיב בההוא קרא, דכתיב ברישיה "מן המאתים", ואמרינן בפסחים (מח,א): ממותר שאי מאות שנשתיירו בצור, מכאן לערלה וכלאי הכרם שבטלין במאתים. וכי היכי דערלה לא היתה לה שעת הכושר — טרפה נמי לא נפקא לן מינה, אלא דנולדה טרפה. ולהכי איצטריכא "כל אשר יעבור" — לנטרפה לאחר לידתה ואחר כך הקדישה, ו"מן הבקר" — אתא להקדישה ואחר כך נטרפה.

משנה פלוגתא דרבי ורבנן — מפרש בגמרא.

גמרא דשקלה תרי — והוא לא אתנה לה אלא חד, ונתן לה שניים. וקמשמע לן דאתנן ריבה לה, וכולהו אתנן ניהו (ולא מתנה חד) שמתפסת אותו שהתנה עמה. ליחול עליה אתנן למפרע — הואיל ובשעת ביאה עדיין הטלה קיים, וכיון שהוא בא עליה על שכר אותו טלה — כל היכא דאיתיה חייל עליה אתנן. דבשלמא בא עליה ואחר כך נתן לה טלה — איכא למימר: כיון דלא ייחדו בשעת ביאה לא מיתסר, דמתנה בעלמא הוא.

תוספות

איצטריך — כלומר, לעולם שמעינן מ"משקה ישראל" אסור לגבוה, ואפילו הכי איצטריך קרא למעוטי טרפה, להיכא דהקדישה ואחר כך נטרפה.

ופירש רש"י: אבל מוקצה ונעבד תרי קראי למה לי? הרי הקדיש ואחר כך הקצהו או עבדו — לא מיתסר, דלאו דידיה הוא, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו. עד כאן לשונו. ולא נהירא: דהא בפרק "יוצא דופן" (נדה מא,א) גבי "רובע ונרבע" מצריך שתי קראי, חד לבהמת קדשים וחד לבהמת חולין. ומשכחת לה בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי. לכן נראה לפרש: דכי נמי שייך לומר כהאי גוונא במוקצה ונעבד ניחא, דסוף סוף מהאי קרא ד"מן הבקר" להוציא הנעבד לא שמעינן מיעוטא כי אם לחד גוונא, להיכא דנעבדה ואחר כך הקדישה. ואי סלקא דעתך דאף להדיוט אסירי — נכתביה גבי הדיוט, ולגבוה שמעינן ליה מ"משקה ישראל" דאסור בהך גוונא. דהכי נמי דאמר בטרפה דמ"משקה ישראל" שמעינן איסור בנטרפה ואחר כך הקדישה לגבוה. אלא שמע מינה מדכתיב בפרשת קרבנות דלהדיוט שרי. ובפרק "יוצא דופן" (שם מא,א) מצריך קרא אחרינא לנעבד גופיה לגבוה, להיכא דהקדישו ואחר כך נעבד, שאם עלה — ירד.

ומעתה קרא מגבוה. דתניא: כשהוא אומר "מן הבקר" למטה שאין תלמוד לומר, אלא להוציא מכלל הקרבנות את הטרפה! ומשיבים: בכלל, דבר שאסור באכילה לישראל, אין צורך בלימוד מיוחד לאוסרו להקרבה, ואולם בטריפה איצטריך [נצרך] הדבר, שכן סלקא דעתך אמינא [היה עולה על דעתך לומר] כי הני מילי [דברים אלה] שאין הטריפה קרבה, אמורים דווקא כשתחילה נטרפה ואחר כך נתקדשה, אבל אם נתקדשה ורק אחר כך נטרפה — אימא דתישרי [אומר שתותר] לגבוה, אף שאינה מותרת לישראל. לכך נצרכה הדרשה מהכתוב למעט אותה. ושואלים: והאם דין זה שהטריפה פסולה להקרבה אף שהתקדשה ואחר כך נטרפה נלמד מכתוב זה? והא [והרי] מהכא נפקא [מכאן יוצא, נלמד], מפסוק אחר, שכן נאמר בדין מעשר בהמה "וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה'" (ויקרא כז, לב), ומהלשון "יעבור" למדו חכמים שאין דין זה נוהג אלא בבהמה העוברת, פרט לטרפה, וכגון זו שנחתכו רגליה למעלה מן הברך, שכן בשל כך אינה עוברת תחת השבט (וממנה נלמד לכל שאר הטרפות)! ומשיבים: הלימוד ההוא ממעשר בהמה נמי איצטריך [גם כן נצרך], שכן סלקא דעתך אמינא [היה עולה על דעתך לומר] כי הני מילי [דברים אלה] שהטריפה פסולה להקרבה אמורים דווקא היכא [היכן, בזמן] שלא היתה לה מעולם שעת הכושר (זמן שבו היתה ראויה להקרבה), וכגון שכבר נולדה טרפה ממעי אמה, אבל היכא [היכן, בזמן] שהיתה לה שעת הכושר, ויצאת לאויר העולם, והיתה ראויה להקרבה, ורק לאחר כך נטרפה — אימא תשתרי [אומר שתותר] לגבוה, לכן קא משמע לן [הוא הלימוד מ"כל אשר יעבור תחת השבט" משמיע לנו] שאף זו אסורה לגבוה.

ד משנה ואיזהו הנקרא אתנן שפסול להקרבה על המזבח? — אדם האומר לאשה זונה "הוליך [הרי לך] טלה זה בשכרך", אפילו הן מאה טלאים שנתן לה — כולן נחשבים אתנן זונה, ואסורין להקרבה. וכן אדם האומר לחבירו "הוליך [הרי לך] טלה זה ובתמורה לכך תלין [תשכב משכב ביאה] שפחתך אצל עבדי", ר' מאיר אומר: אינו אתנן, וחכמים אומרים: אתנן.

ה גמרא שנינו במשנה שאמר מר [החכם] שהאומר לזונה שיהיה טלה זה בשכרה, ואפילו הן מאה טלאים שנתן לה — כולן נחשבים אתנן, ואסורין. ומבררים: היכי דמי [באיזה אופן מדובר]? אילימא דשקלה אגרא [אם תאמר בזונה הלוקחת שכר] מאה בהמות — פשיטא דכולהו אסירי [פשוט הדבר שכולן, כל מאה הטלאים שנתן לה, אסורים], שהרי מה לי חד [טלה אחד], מה לי מאה טלאים, ומה חידשה המשנה בכך?! ומשיבים: לא צריכא [נצרכה] הלכה זו להיאמר אלא באופן דשקלה אגרא חדא [שלוקחת זונה זו בשכרה טלה אחד], ויהיב [ונתן] לה מאה טלאים, ובאה המשנה להשמיענו, שאף שפסק איתה לתת לה טלה אחד באתננה, ונתן לה מאה טלאים, אין אנו אומרים שרק טלה אחד הוא אתנן, והשאר מתנה ואין דין אתנן עליהם, אלא דכולהו [שכולם] מכח אתנן קאתי [הם באים], ודין אתנן אף עליהם.

ו ועוד בדין האתנן. תנו רבנן [שנו חכמים]: נתן לה לזונה בהמה, ולא בא עליה ולא נתן לה — אתננה מותר. ותוהים על הדברים: אם נתן לה ולא בא עליה, "אתננה" קרית ליה [אתה קורא לו]? והרי אין אתנן אלא זה הניתן על ביאת זונה, ולא היתה כאן ביאה! ותו [ועוד], במקרה השני, כאשר בא עליה ולא נתן לה, מאי יהיב [מה הוא נתן] לה שנאמר בו שהוא מותר? אלא הכי קתני [כך הוא אומר, כך יש לשנות בדברי חכמים אלה]: נתן לה ולא בא עליה מיד, אלא אחר כך בא עליה, וכן אם בא עליה ולא נתן לה מיד, ואחר כך נתן לה — בשני אופנים אלה דין אתננה זה שהוא מותר להקרבה. ושואלים: במקרה שנתן לה טלה ורק אחר כך בא עליה, מדוע מותר? וליחול עליה [ויחול עליו] שם אתנן למפרע! אמר ר' אלעזר: ובכל זאת מעטיה קרא [מיעטה הפסוק] מהקרבתה לגבוה, דתניא [שכן שנויה ברייתא]: מן הכתוב בתחילת ספר ויקרא "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן" (ויקרא א, ב) למדנו פסול הקרבתם של קרבנות שונים, וכמבואר למעלה (כח,א). ומעתה, כשהוא אומר "אם עולה קרבנו מן הבקר" למטה (בהמשך, בפסוק שלאחריו) שאין תלמוד לומר (שלא למדנו ממנו דבר עד כה), מה הוא מלמדנו? אלא להוציא מכלל הקרבנות את הטרפה! ומשיבים: בכלל, דבר שאסור באכילה לישראל, אין צורך בלימוד מיוחד לאוסרו להקרבה, ואולם בטריפה איצטריך [נצרך] הדבר, שכן סלקא דעתך אמינא [היה עולה על דעתך לומר] כי הני מילי [דברים אלה] שאין הטריפה קרבה, אמורים דווקא כשתחילה נטרפה ואחר כך נתקדשה, אבל אם נתקדשה ורק אחר כך נטרפה — אימא דתישרי [אומר שתותר] לגבוה, אף שאינה מותרת לישראל. לכך נצרכה הדרשה מהכתוב למעט אותה. ושואלים: והאם דין זה שהטריפה פסולה להקרבה אף שהתקדשה ואחר כך נטרפה נלמד מכתוב זה? והא [והרי] מהכא נפקא [מכאן יוצא, נלמד], מפסוק אחר, שכן נאמר בדין מעשר בהמה "וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה'" (ויקרא כז, לב), ומהלשון "יעבור" למדו חכמים שאין דין זה נוהג אלא בבהמה העוברת, פרט לטרפה, וכגון זו שנחתכו רגליה למעלה מן הברך, שכן בשל כך אינה עוברת תחת השבט (וממנה נלמד לכל שאר הטרפות)! ומשיבים: הלימוד ההוא ממעשר בהמה נמי איצטריך [גם כן נצרך], שכן סלקא דעתך אמינא [היה עולה על דעתך לומר] כי הני מילי [דברים אלה] שהטריפה פסולה להקרבה אמורים דווקא היכא [היכן, בזמן] שלא היתה לה מעולם שעת הכושר (זמן שבו היתה ראויה להקרבה), וכגון שכבר נולדה טרפה ממעי אמה, אבל היכא [היכן, בזמן] שהיתה לה שעת הכושר, ויצאת לאויר העולם, והיתה ראויה להקרבה, ורק לאחר כך נטרפה — אימא תשתרי [אומר שתותר] לגבוה, לכן קא משמע לן [הוא הלימוד מ"כל אשר יעבור תחת השבט" משמיע לנו] שאף זו אסורה לגבוה.

ד משנה ואיזהו הנקרא אתנן שפסול להקרבה על המזבח? — אדם האומר לאשה זונה "הוליך [הרי לך] טלה זה בשכרך", אפילו הן מאה טלאים שנתן לה — כולן נחשבים אתנן זונה, ואסורין להקרבה. וכן אדם האומר לחבירו "הוליך [הרי לך] טלה זה ובתמורה לכך תלין [תשכב משכב ביאה] שפחתך אצל עבדי", ר' מאיר אומר: אינו אתנן, וחכמים אומרים: אתנן.

ה גמרא שנינו במשנה שאמר מר [החכם] שהאומר לזונה שיהיה טלה זה בשכרה, ואפילו הן מאה טלאים שנתן לה — כולן נחשבים אתנן, ואסורין. ומבררים: היכי דמי [באיזה אופן מדובר]? אילימא דשקלה אגרא [אם תאמר בזונה הלוקחת שכר] מאה בהמות — פשיטא דכולהו אסירי [פשוט הדבר שכולן, כל מאה הטלאים שנתן לה, אסורים], שהרי מה לי חד [טלה אחד], מה לי מאה טלאים, ומה חידשה המשנה בכך?! ומשיבים: לא צריכא [נצרכה] הלכה זו להיאמר אלא באופן דשקלה אגרא חדא [שלוקחת זונה זו בשכרה טלה אחד], ויהיב [ונתן] לה מאה טלאים, ובאה המשנה להשמיענו, שאף שפסק איתה לתת לה טלה אחד באתננה, ונתן לה מאה טלאים, אין אנו אומרים שרק טלה אחד הוא אתנן, והשאר מתנה ואין דין אתנן עליהם, אלא דכולהו [שכולם] מכח אתנן קאתי [הם באים], ודין אתנן אף עליהם.

ו ועוד בדין האתנן. תנו רבנן [שנו חכמים]: נתן לה לזונה בהמה, ולא בא עליה ולא נתן לה — אתננה מותר. ותוהים על הדברים: אם נתן לה ולא בא עליה, "אתננה" קרית ליה [אתה קורא לו]? והרי אין אתנן אלא זה הניתן על ביאת זונה, ולא היתה כאן ביאה! ותו [ועוד], במקרה השני, כאשר בא עליה ולא נתן לה, מאי יהיב [מה הוא נתן] לה שנאמר בו שהוא מותר? אלא הכי קתני [כך הוא אומר, כך יש לשנות בדברי חכמים אלה]: נתן לה ולא בא עליה מיד, אלא אחר כך בא עליה, וכן אם בא עליה ולא נתן לה מיד, ואחר כך נתן לה — בשני אופנים אלה דין אתננה זה שהוא מותר להקרבה. ושואלים: במקרה שנתן לה טלה ורק אחר כך בא עליה, מדוע מותר? וליחול עליה [ויחול עליו] שם אתנן למפרע! אמר ר' אלעזר:

מסורת הש"ס

ד. מנחות ה,ב. תו"כ ויקרא א, ב. ילק"ש תורה תלה.

ה. מנחות ו,א. חולין קלו,ב. בכורות נז,א. נח,ב. תו"כ ויקרא כז, לב. ילק"ש תורה תרפ. תרפא. תתקיז.

ו. ספרי דברים כז, יט.

ז. ע"ז סב,ב.

גרסות

דתניא כשהוא אומר מן הבקר למטה בכת"מ ובש"מ נוסף: **דתניא מן הבקר להוציא את הנעבד אתה אומר להוציא את הנעבד או אינו אלא להוציא את הטרפה.**

שאין תלמוד לומר אלא להוציא את הטרפה בכת"מ: **שאין תלמוד לומר הוי אומר להוציא את הטרפה.**

הני מילי דנטרפה יש בכת"י: **הני מילי היכא דנטרפה.**

ואחר כך נתקדשה אבל נתקדשה בכת"י: **ואחר כך הקדישה אבל הקדישה.**

דנולדה טרפה ממעי אמה יש בכת"י: **ונולדה טרפה ממעי אמה.**

ואיזהו אתנן במשניות: **איזהו אתנן.**

הוליך טלה זה בשכרך במשניות: **הא לך טלה זה בשכרך** ויש בכת"י: **טלה זה בשכרך** ובש"מ: **הילך טלה זה בשכרך.**

אפילו הן מאה במשניות: **אפילו מאה.**

רבי מאיר אומר במשניות: **רבי אומר.**

מה לי מאה בש"מ: **ומה לי תרי ומה לי מאה.**

דשקלה אגרא חדא ויהיב לה מאה ברש"י: **דשקלא תרי ויהיב לה מאה** ובש"מ: **דאית לה אגרא חדא ויהב לה חדא ואתפיסה מן קדמאה והדר משדר לה עד מאה.**

עיונים

פרט לטרפה שאינה עוברת הרמב"ם (בפירוש המשניות בכורות) פירש שהטריפה היא חולה, ולכן אינה יכולה לעבור תחת השבט. אמנם, ההגדרה המדוייקת של טריפה היא כל שאינה עתידה לחיות (שנים עשר חודש) כתוצאה מן המכה, גם אם עכשיו היא מסוגלת לעבור תחת השבט. ורש"י פירש: שהרי אחד משמונה עשר טריפות (שנאסרו הלכה למשה מסיני) היא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, והיא אינה יכולה לעבור תחת השבט, וממנה למדו לכל שאר הטריפות שאינן בחיוב מעשר בהמה (וראה בפירושו למנחות ו,א). ויש שהציע שדרך הרועים למנות את הטלאים בכל שנה ושנה שלא לצורך מעשר בהמה, אלא לידיעה מה מניינם. וטלה שנמנה בשנה אחת יימנה מדרך הטבע גם בשנה הבאה, ומכיון שטריפה אינה חיה, הרי לא תעבור בשנה הבאה (אהל משה).

לא צריכא דשקלה אגרא חדא הגירסה שלפנינו, היא כפי הפירוש למעלה. אכן רש"י גרס באופן שונה "דשקלה תרי". ופירוש הדברים לפי גרסה זו: ששכרה הרגיל של זונה זו הריהו שני טלאים, והבא עליה התנה איתה שיתן לה טלה אחד, ולאחר מכן עמד ונתן לה שני טלאים (או מאה טלאים). וחידושה של המשנה, שאין אומרים שרק טלה אחד ייחשב אתנן (שהרי כך התנה אתה), אלא שאף שהתנה עמה על טלה אחד, כל שאר הטלאים שנתן לה הריהם ריבוי אתנן שהוסיף, ודין אתנן עליהם.

ובשטמ"ק מובאת גירסה דומה אך מורכבת יותר, ופירוש הדברים לאותה גירסה: ששכרה של זונה זו הריהו טלה אחד, והבא עליה אכן נתן לה טלה אחד בביאתה, והיא קבלתו. ואולם אחר כך, עמד והוסיף עוד טלה ועוד טלה, ואפילו הם מאה. וחידושה של המשנה, שאין אומרים ששאר הטלאים הריהם מתנה, שהרי כבר שילם לה על ביאתה, והיא קבלתו, אלא שכל שאר הטלאים הריהם באים מכח האתנן הראשון, ודין אתנן עליהם.

ליחול עליה אתנן למפרע רש"י פירש ששאלת הגמרא אינה מתייחסת לשני האופנים שבברייתא המתוקנת (נתן לה ואחר כך באה עליה, בא עליה ואחר כך נתן לה) אלא רק על המקרה שנתן לה ואחר כך בא עליה (וההסבר לשאלה: כיון שבא עליה בשכר אותו טלה, והטלה הזה היה קיים בשעת הביאה — יחול עליו שם אתנן, אף שהביאה היתה לאחר זמן נתינתו). ואולם אין היא מתייחסת למקרה בו בא עליה ואחר כך נתן לה, שמאחר ולא ייחדו בשעת ביאה, לא נאסר בכך, והרי זו כמתנה סתם.

אורח ההלכה

להוציא את הטרפה בהמה שנולד בה טריפה — אסורה לגבי המזבח. כמשנה. (רמב"ם שם פ"ג ה"י).

חיוב טריפה במעשר הטריפה פטורה ממעשר בהמה. כמשנה במסכת בכורות וכגמרא כאן. ודבר זה מפי השמועה הוא. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות בכורות פ"ו הי"ד).

ואיזהו אתנן איזהו אתנן האסור למזבח? — שאומר לזונה (גויה או ישראלית שהיא ערוה עליו או מחייבי לאוין) "הא לך דבר זה בשכרך". וכן האומר לחבירו "הא לך דבר זה ותלין שפחתך אצל עבדי העברי" — הרי זה אתנן. וזהו דווקא כשאין לאותו עבד אשה ובנים, אבל אם יש לו אשה ובנים — כיון שהוא מותר בשפחה כנענית, אין זה איפוא אתנן. (רמב"ם ספר עבודה הלכות איסורי מזבח פ"ד ה"ח. שם ה"י).

ואפילו הן מאה פסק עם הזונה לתת לה באתננה טלה אחד, ונתן לה הרבה, אפילו נתן לה אלף — כולם אתנן ואסורים למזבח. כגמרא. (רמב"ם שם הי"א).

נתן לה ולא בא עליה נתן לזונה אתננה ולא בא עליה, אלא אמר לה "יהא אצלך עד שאבוא עליך" — כשיבוא עליה ייאסר. כגמרא. (רמב"ם שם).

שפע למד את עמי www.hashefa.co.il © כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com

מדובר באופן **שקדמה** (שהזדרזה) הזונה **והקריבתו** את הטלה לקרבן, קודם שבא עליה נותן הטלה. וללמדנו שאין הוא נחשב אתנן. ושואלים על הסבר זה: **היכי דמי** [כיצד בדיוק המדובר]? **אי נימא דאקניה ניהליה לאלתר** [אם נאמר שהקנה לה מייד] את הטלה, ורק אחר כך בא עליה — **פשיטא** [פשוט] הוא שטלה זה **מותר** להקרבה, שהרי הוא שלה, **ועד כאן** (עדיין) נותן הטלה **לא בא עליה**, ואין הטלה, אתנן כלל! **ואלא** נאמר שהמדובר באופן שנתן לה ולאחר מכן בא עליה, ואולם כשנתן **אמר לה "לא ניקני ליך** [ייקנה לך] אלא **עד שעת ביאה"**, והיא הזדרזה והקריבתו קודם. ואולם במקרה זה יש לשאול: **מי מציא מקרבה ליה** [האם היא בכלל יכולה להקריב אותו]? והרי **"איש כי יקדיש את ביתו קדש לה'"** (ויקרא כו, יד), **אמר רחמנא** [הכתוב], וללמדנו: **מה ביתו** — הריהו **ברשותו, אף כל** דבר אותו הוא מקדיש — הרי זה רק אם הוא **ברשותו**. ואילו טלה זה, כל זמן שלא בא עליה, עדיין אינו שלה! ומשיבים: **לא צריכא** [נצרכה] להשמיענו אלא באופן שנתן לה טלה **ואמר לה "לא מקניה** [ייקנה] **לך** הטלה הזה אלא **עד שעת ביאה**, ואולם **אי מצטריך** [אם הוא נצרך] **לך** — **ניקני** [ייקנה] **לך מעכשיו"**.

א **בעי** [שאל] **רב אושעיא: קדמה** הזונה **והקדישתו** את האתנן קודם שבא עליה הנותן, ולא הקריבתו, **מאי** [מה] הדין? ומציעים: **תפשוט ליה** [תיפתר לו] לרב אושעיא בעייתו זו מדברי **ר' אלעזר** בהסבר דברי הברייתא, שכן **אמר ר' אלעזר** שמדובר כשקדמה **והקריבתו**, ונדייק: דווקא כאשר קדמה **והקריבתו היא** לקרבן — אין זה אתנן, **דהא ליתיה** [שהרי אינו] קיים הטלה **בשעת הביאה, אבל** אם רק קדמה **והקדישתו** ועדיין לא הקריבתו — הרי טלה זה **אסור** משום אתנן! ומסבירים: **היא גופה** [עצמה], דיוק הלכה זו של ר' אלעזר **קמיבעיא ליה** [היא שנשאלה לו, לרב אושעיא], **ובאופן** זה: האם אכן יש לדייק בדברי ר' אלעזר ולומר כי דווקא כאשר קדמה **והקריבתו, והא ליתיה** [והרי איפוא הוא אינו] קיים עתה **בשעת ביאה**, ולכן **מותר**, שאין זה אתנן. **אבל** במקרה שרק **הקדישה** אותו, ועדיין לא הקריבתו **בשעת ביאה — אסור** הטלה להקרבה משום אתנן. **או דלמא** [שמא]: **כיון דתנן** [ששנינו] **אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט**, שכל דבר שמקדישים בדיבור בלבד לשם שמים, הרי דינו לענין קניינים כמו מסירה שמוסרים חפץ להדיוט, ולכן כאשר **הקדישתו** בדיבור ועדיין לא בא עליה הנותן — הטלה **מותר** להקרבה ואין בו משום אתנן, שהרי בשעת הביאה אינו שלה, **וכל שכן** אם **הקריבתו**? ומסכמים: לא נפתרה הבעיה **ותיקו** [תעמוד] **במקומה**.

ב ושבים לדון עוד בברייתא שהובאה בעמוד הקודם. שנינו בה שאם **בא עליה ואחר כך נתן לה** את הטלה — **אתננה מותר**. ושואלים: **והתניא** [והרי שנויה **ברייתא אחרת**]: **בא עליה ואחר כך נתן לה** טלה כאתנן לאותה ביאה, **ואפילו** היתה נתינה זו **עד שנים עשר חדש** (שנה) — **אתננה** זה **אסור** להקרבה! **אמר רב חנן בר רב חסדא: לא קשיא** [אין זה קשה], **שכן הא** [זה], ששנינו בברייתא האחרת — מדובר באופן שייחד לה טלה מסויים בשעת הביאה **ואמר לה** מראש **"הבעלי לי בטלה זה"**, ואז נחשב טלה זה מיד כשלה, אפילו אם נמסר לה בפועל רק לאחר זמן, ולכן הריהו אסור כאתנן. ואילו **הא** [זה], בברייתא שהובאה בעמוד הקודם — מדובר כשאמר **לה "הבעלי לי בטלה" סתם**, שלא ייחד לה טלה מסויים בשעת הביאה. ולכן כשנתן לה לאחר ביאה — שוב אין זה נחשב אתנן, ומותר בהקרבה. ותוהים: אף כאשר אמר לה "הבעלי לי **בטלה זה"**, מה בכך, ומדוע נאסר הטלה כאתנן, **והא מחוסר משיכה**, שהרי טרם נמסר לה, ולא קנתה אותו! ומשיבים: מדובר בברייתא זו **בזונה גויה, דלא קניא** [שאין היא קונה] **במשיכה**, שאין משיכה קונה בגוים. **ואיבעית אימא** [ואם תרצה אמור]: לעולם מדובר בברייתא זו **אפילו בזונה ישראלית**, ומדובר **כגון דקאי בחצרה**, וקנתה אותו מדין קנין חצר, שקונה לבעליו מה שבתוכה. ושואלים: אם מדובר באופן שהטלה עומד בחצרה — אין זה תואם לאמור בברייתא שבא עליה ונתן לה לאחר שנים עשר חודש, **שהא יהבית** [הרי נתן] **לה מעיקרא** [מתחילה], עוד קודם שבא עליה, וכבר קנתה אותו בחצרה. ומשיבים: מדובר במקרה **דשוויה** [ששאו] את הטלה **לה אפותיקי** [משכון], **וכך אמר לה "אם עד יום פלוני יהיבנא** [אתן] **לך זוזי** [זוזים, כסף] באתנגך — **מוטב**, ותחזירי לי את הטלה. **ואם לאו** [לא] אביא כסף — יהא **הטלה** עצמו **באתנגך"**.

ג ודנים עוד בהגדרת אתנן זונה, האסור להקרבה. **אמר רב**: כל הניתן עבור ביאת זנות, **אחד** (הן) **אתנן** הניתן עבור **זכר, ואחד** (והן) **אתנן** הניתן על ביאת **כל** אחת מן **העריות** — הרי זה בכלל "אתנן" **האסור** להקרבה במקדש. **חוץ מאתנן** שנותן הבעל **לאשתו** על ביאתה כשהיא **נדה**, על אף האיסור שבביאה זו. ומסביר את דעתו: **מאי טעמא** [מה טעם] אין זה נחשב אתנן? שכן באתנן לשון **"זונה" כתיב** [נאמר] ("לא תביא אתנן זונה... בית ה' אלהיך", **דברים** כג, יט), **ואילו הא** [זו, אשתו הנדה] — **לאו** [לא] **זונה היא. ולוי אמר: אפילו** השכר הניתן על ביאת **אשתו נדה** הריהו בכלל אתנן האסור בהקרבה במקדש.

שֶׁקָּדְמָה וְהִקְרִיבָתוֹ. —הֵיכִי דָּמֵי? אִי נִימָא דְּאַקְנֵיהּ נִיהֲלֵיהּ לְאַלְתַּר — פְּשִׁיטָא דְּמוּתָּר, דְּעַד כָּאן לֹא בָּא עָלֶיהָ! וְאֶלָּא דַּאֲמַר לָהּ "לָא נִיקְנֵי לֵיךְ עַד שְׁעַת בִּיאָה" — מִי מָצְיָא מַקְרְבָה לֵיהּ? [א]"אִישׁ כִּי יַקְדִּישׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַה'" אָמַר רַחֲמָנָא, מַה בֵּיתוֹ — בִּרְשׁוּתוֹ, אַף כָּל — בִּרְשׁוּתוֹ! —לָא צְרִיכָא, דַּאֲמַר לָהּ "לָא מִקַּנְיָה לָךְ עַד שְׁעַת בִּיאָה, וְאִי מִצְטְרִיךְ לָךְ — נִיקְנֵי לָךְ מֵעַכְשָׁיו".

א [ב]בְּעֵי רַב אוֹשַׁעְיָא: קָדְמָה וְהִקְדִּישָׁתוֹ, מַאי? —תִּפְשׁוֹט לֵיהּ מִדְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דַּאֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קָדְמָה וְהִקְרִיבָתוֹ, הִקְרִיבָתוֹ הִיא — דְּהָא לֵיתֵיהּ בִּשְׁעַת בִּיאָה, אֲבָל הִקְדִּישָׁתוֹ — אָסוּר! —הִיא גּוּפָהּ קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ: הִקְרִיבָתוֹ, וְהָא לֵיתֵיהּ בִּשְׁעַת בִּיאָה — מוּתָּר, אֲבָל הִקְדִּישָׁהּ בִּשְׁעַת בִּיאָה — אָסוּר. אוֹ דִּלְמָא: כֵּיוָן דִּתְנַן [ג]אֲמִירָתוֹ לַגָּבוֹהַּ כִּמְסִירָתוֹ לְהֶדְיוֹט — הִקְדִּישָׁתוֹ מוּתָּר, וְכָל שֶׁכֵּן הִקְרִיבָתוֹ? תֵּיקוּ.

ב "בָּא עָלֶיהָ וְאַחַר כָּךְ נָתַן לָהּ אֶתְנַנָּהּ מוּתָּר". וְהָתַנְיָא: [ד]בָּא עָלֶיהָ וְנָתַן לָהּ, וַאֲפִילּוּ עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ — אֶתְנַנָּהּ אָסוּר! אֲמַר רַב חָנָן בַּר רַב חִסְדָּא: לָא קַשְׁיָא, הָא — דַּאֲמַר לָהּ "הַבְּעֵלִי לִי בְּטָלֶה זֶה", הָא — דַּאֲמַר לָהּ "הַבְּעֵלִי לִי בְּטָלֶה" סְתָם. —"טָלֶה זֶה" — וְהָא מְחוּסַּר מְשִׁיכָה! —בְּזוֹנָה גּוֹיָה — דְּלָא קָנְיָא בִּמְשִׁיכָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: אֲפִילּוּ בְּזוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית, כְּגוֹן דְּקָאֵי בַּחֲצֵרָהּ. — הָא יְהָבִית לָהּ מֵעִיקָּרָא! —דְּשָׁוְוִיהָ לָהּ אַפּוֹתֵיקִי, וַאֲמַר לָהּ "אִם עַד יוֹם פְּלוֹנִי יָהֵיבְנָא לָךְ זוּזֵי — מוּטָב, וְאִם לָאו — טָלֶה בְּאֶתְנַנָּךְ".

ג אָמַר רַב: אֶחָד אֶתְנַן זָכָר, וְאֶחָד אֶתְנַן כָּל עֲרָיוֹת — אָסוּר, חוּץ מֵאֶתְנַן אִשְׁתּוֹ נִדָּה. מַאי טַעְמָא? "זוֹנָה" כְּתִיב, וְהָא — לָאו זוֹנָה הִיא. וְלֵוִי אָמַר: אֲפִילּוּ אִשְׁתּוֹ נִדָּה.

שקדמה והקריבתו — קודם ביאה. ואי איצטריך לך שקול מעכשיו — הלכך נרשותה הוא, ומצי לאקרויה. וכיון דאמר לה "לא ליקני ליך עד שעת ביאה" דמותר, אם קדמה והקריבתו. דסלקא דעתך אמינא: אתנן הוי. דרבי אלעזר גופה קמיבעיא ליה — פירוש: פשיטא ליה לרבי אלעזר הקריבתו — מין, הקדישתו — לא. או דלמא: הקריבתו — פשיטא ליה, הקדישתו — מספקא ליה, תיקו. אמירתו לגבוה — ולא מצי למיהדר "כמילו מסרתו להדיוט". בטלה זה — הואיל דיהביה בשעת ביאה — חייל עליה אתנן מיד. טלה סתם — דמשדר לה בתר הכי — מתנה בעלמא הוא, ואין אתנן אלא המיוחד בשעת ביאה. הא יהבית ניהלה מעיקרא — דהואיל וקאי בחצרה — קניא ליה בשעת ביאה מיד, ואמאי קרי ליה "ואחר כך נתן"? ועוד: פשיטא דאסור. עד יום פלוני משקלין לך כך וכך ואי לא שקלי ליה — הלכך, כי מטו ולא יהיב לה זוזי — איגלאי מילתא [דדידה הואי בשעת] ביאה. ומיהו, "אחר כך" הוא, דהא לא הוי דידה עד דמטי יום פלוני, ואיצטריך לאשמועינן דאסור. אתנן זכר — שנא על הזכר, ונתן לו אתנן — אסור להקרבה.

תוספות

כגון דקאי בחצירה — משמע דלא מצינו אתנן אלא בכהאי גוונא דקאי בחצירה. ואם כן קשיא הא דאמר ב"מרובה" (בבא קמא ע,ב) גבי אתנן אסרה תורה ואפילו בא על אמו, דקאי עלה במיתה, דאי תבעא ליה קמן לדינא — לא אמרינן ליה "זיל הב להי", שהרי מתחייב בנפשו הוא. וכיון דלא מצינו אתנן אלא דקאי בחצרה, והיכי שייך למימר "זיל הב להי"? הא תפסה בה! ופירש רבינו יצחק: דכיון דאי לא הוה מוחזק בה לא אמר "זיל הב להי", אף על גב [דהשתא] דמטעם חצרה היא זוכה בה — לא קרינא ליה אתנן, אי לאו טעמא דמפרש התם: כיון דקיהיב לה משום לצאת ידי שמים — הוי אתנן. ומורי הרמ"ר פירש: דאין אנו צריכין לומר דבר זה, דהא דמוקי ליה הכא דקאי בחצירה — היינו משום דדחיק למצוא בא עליה ואחר כך נתן לה. אבל הקנה לה קנין סודר "כשתיבעלי לי תיקני ליך טלה זה בכל מקום שהוא" — קנוי, ובהכי ניחא ההיא ד"מרובה" (שם) דאי תבעא ליה קמן לדינא — לא אמרינן ליה "זיל הב להי".

מסורת הש"ס

א. ב"ק סט,ב. ב"מ ו,א. ע"ז סג,א. חולין קלא,א. ערכין כא,א. תמורה ט,ב. ילקו"ש תורה תרעז. תתקל.

ב. ע"ז שם.

ג. נדרים כט,ב. קדושין כח,ב. ב"מ ו,א. ב"ב קלג,ב. ע"ז סג. א. ירושלמי גיטין פ"ז ה"ג. שם קדושין פ"א ה"ו. שם פ"ג ה"א. תוספתא קדושין פ"א ט. ב"ק פ"ד ג. ילקו"ש תורה תרעז. תתקל.

ד. ע"ז סג,א.

גרסות

דעד כאן לא בא עליה בכתי"מ: **ועד כאן לא בא עליה.**

לא מקניה לך בכתי"מ: **לא ליקני לך.**

הקרבתו היא דהא ליתיה בכתי"מ ועוד ובב"ח: **הקרבתו הוא דהא ליתיה** ויש בכתי"י: **הקרבתו דהא ליתא.**

דהא ליתיה בשעת ביאה מותר בכתי"מ ועוד: **והא ליתא בשעת ביאה מותר** ויש בכת"י: **הא ליתא בשעת ביאה ומותר.**

אבל הקדישה בשעת ביאה אסור בכתי"מ ועוד: **אבל הקדישה דאיתיה בשעת ביאה אסור.**

בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה בכתי"מ: **אמר מר בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה.**

והא מחוסר משיכה בכתי"מ: **הא מיחסר משיכה** ויש בכת"י: **והא מחסרא משיכה.**

הא יהבית לה מעיקרא בכתי"מ: **והא יהב לה מעיקרא.**

ולוי אמר אפילו אשתו נדה יש בכת"י: **ולוי אמר אפילו אתנן נדה.**

עיונים

דאקניה ניהליה לאלתר פשיטא דמותר דעד כאן לא בא עליה בסוגיה המקבילה בעבודה זרה (סב,ב—סג,א) מנוסח צד זה באופן שונה, ובהדגשים אחרים: "אי דאמר לה 'קני ליך מעכשיו' — פשיטא דשרי, דהא ליתיה בשעת ביאה, ומתנה בעלמא הוא דיהיב לה". והעירו המפרשים כי ודאי אין זו מתנה סתם שודאי לשם אתנן נתן לה. ואולם הלכה היא שמאחר ומתחילה נתן לה את הדבר בשלמות, והוא שלה לגמרי, שוב לא יחול על כך איסור אתנן. והראב"ד הסביר כי אף שאמר לה בפירוש "על מנת שתיבעלי לי", מכל מקום אין זה נחשב שכר הביאה כמו קרקע הנקנית בכסף, אלא כמי שנותן מתנה על תנאי, וכגון שהיה נותן קרקע ואומר: "הא לך כסף זה על מנת שתתן לי קרקע פלונית".

מה ביתו ברשותו הריטב"א מעיר שאין זה ציטוט שלם של אותו מאמר, אלא מכל מקום למדנו מכתוב זה שאין אדם יכול להקדיש דבר אלא אם כן הוא שלו, ונמצא ברשותו, שמפני כן אמרו חכמים שהגזל טלה מחבירו שניהם אינם יכולים להקדישו, הנגזל — לפי שאינו ברשותו, והגזלן — לפי שאינו שלו. ואף כאן עיקר הבעיה היא שאין הטלה עדיין שלה.

והקשה הרשב"א: הרי הטלה הוא שלה משעה שמשכה אותו לרשותה, והביאה אינה אלא כתשלום כסף עבור הטלה, ואנו פוסקים כי משיכה ופסיקת דמים קונה את החפץ בשלימות, גם אם לא נתבצע התשלום בפועל! ותירץ הריטב"א כי טעם הדבר שפסיקת הדמים מועילה עם המשיכה הוא משום שהמוכר גמר בדעתו להקנות, ויכול לתבוע את הקונה ולכפותו לשלם לו. אבל כאן, כיון שמדובר באתנן, אין זה מסתבר שיבוא לתבוע את הזונה על שלא פרעה לו בביאה, ולכן מראש אינו גומר ומקנה לה את הטלה, ואין זה אלא כפקדון בלבד. ואילו המאירי מתרץ קושיה זו בפשטות, שלדעתו הביאה היא החפץ הנקנה, והטלה הוא הדמים, ומשום כך הרי זה כתשלום כסף לפני קבלת החפץ, שאינו עושה קנין (וכיוון החת"ס לסברה זו).

ואי מצטריך לך ניקני לך מעכשיו ובזה החידוש, שלמרות שהתנה עמה מתחילה שייקנה לה רק בשעת הביאה, כיון שנתן לה אפשרות לקנות מעכשיו, הרי זה כמתנה, ואינו נחשב לאתנן (רש"י ע"ז שם).

קדמה והקדישתו מאי הריטב"א מסביר כי הספק הוא בדעתו של האיש, האם אנו מניחים כי דעתו להקנות לה את הטלה כאתנן (בשעת הביאה) אם הטלה קיים באותה שעה אף אם אינו ברשותה. או שמא כוונתו רק להקנות לה את הטלה כשהוא ברשותה באותה שעה, והרי משהקדישה אותו שוב אינו ברשותה.

אבל הקדישתו אסור שהרי עתה הטלה עומד וישנו בעינו, ולכן חל עליו איסור אתנן. ושאלו התוס' בעבודה זרה שם: הרי אמרו חכמים שאין אתנן חל על המוקדשים (ראה פסחים צ,א), וכאן הרי בשעת ביאה כבר היה טלה זה מוקדש, ולא יחול עליו דין אתנן! ותירצו, שכיון שנתנו לה קודם שהיה מוקדש, הרי בשעה שבא עליה חל האיסור למפרע על הטלה.

אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט הרשב"א בנדרים (כט,ב) נושא ונותן בדבר (והר"נ מביא את מסקנות דבריו). ולדבריו אין הכוונה להשוות את האמירה לגבוה כמסירה להדיוט במובן המוחשי בלבד, כלומר, כמסירת החפץ לאדם אחר על מנת שיקנה אותו רק לאחר זמן. כי כאשר אין הקנין חל מעכשיו, אין המסירה מועילה, ויכול לחזור בו עד הזמן שנקבע בו הקנין. אלא הכוונה לומר שהוא כמסירה בדרך של הקנאה, שאין ממנה חזרה. ובלשון אחרת מסבירים זאת כי האמירה לגבוה כוחה כבוח מעשה ממש, ומשום כך אין דיבור של חזרה יכול לבטל כח המעשה.

ובטעם הדברים שיש כח זה באמירה לגבוה, מבואר בירושלמי (קדושין פ"א ה"ו) שהוא משום הנאמר "לה' הארץ ומלואה" (תהלים כד, א), שנקנה הדבר להקדש בכל מקום שהוא, וכשם שמטעים המאירי שהוא בגדר של "קנין חצר" שקונה מיד, ואינו צריך העברה באופן אחר, והרי כל העולם הוא קניינו של הקדוש ברוך הוא. ואילו הרא"ש מסביר כי אמירה לגבוה תקיפה כל כך משום שהיא בגדר של נדר, שלאחר שנדר שוב אינו יכול לחזור בו. ולפי טעם זה מוסבר מפני מה דין אמירה לגבוה שייך לא רק בהקדש ממש אלא גם בהקדש לצורך צדקה וכיוצא בו.

והא מחוסר משיכה דיון זה קשור למחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש במסכת בבא מציעא (מז,ב) לגבי קנין מיטלטלין. שלדעת ר' יוחנן מדין תורה מעות קונות, אלא שתיקנו חכמים (לשם תקנת הבריות) שתהא משיכה קונה. ואילו ריש לקיש סבור שבישראל משיכה קונה מן התורה. ויש הרבה מן הראשונים הסבורים שסוגייתנו זו כולה כשיטת ריש לקיש, כי אם היא כדברי ר' יוחנן יש מקום להקשות: הרי איסור אתנן הוא מדברי תורה, ומדין תורה יחול האיסור עליו רק בקנין מעות (ראה ברשב"א וריטב"א ועוד). אכן בתוס' בעבודה זרה (ועוד מפרשים) אמרו שאפשר לפרש את הסוגיה אף כדברי ר' יוחנן, שכיון שתיקנו חכמים שתהא רק משיכה קונה בישראל, הרי הפקיעו דין קנין מקנין מעות, והפקעה זו כללית היא וחלה גם על אתנן זונה (וראה עוד בתורי"ד).

דקאי בחצרה וחצירה קונה לה מדין קנין חצר. ובתוס' בעבודה זרה שאלו, מדוע אינו מתרץ שבשני המקרים מדובר באופן שאומר "טלה זה", אלא שיש לחלק אם עומד בחצירה או אינו עומד שם? ותירצו שבא לומר דבר חידוש, שאם אמר לה "טלה" סתם, הרי אפילו היה הטלה עומד בחצירה — אין אומרים שלאחר הביאה הוברר הדבר למפרע וקנאתו. שאף לדעת הסבור שיש ברירה, כאן אין קנין הטלה מבורר בשעת ביאה, שהרי יכול לתת לה טלה אחר.

אורח ההלכה

שקדמה והקריבתו נתן לזונה אתננה ולא בא עליה, אלא אמר לה "יהא אצלך עד שאבוא עליך", וקדמה והקריבתו קודם שבא עליה — כשר, והוא שאמר לה בשעה שנתן לה "אימתי שתתרצי לי, קני אתנן זה מעכשיו". אבל אם לא אמר לה כן — אין האתנן שלה, ואינה יכולה להקריב דבר שאינו שלה. כר' אלעזר, וכביאור הגמרא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות איסורי מזבח פ"ד הי"א).

קדמה והקדישתו קדמה הזונה והקדישה אתננה קודם שבא עליה, ואחר כך בא עליה — הרי זה ספק אם הוא אתנן (שהרי בא עליה קודם שהקריבתו), או אינו אתנן (שהרי הקדישתו קודם ביאה). ולכן לא יקרב, ואם קרב — נרצה. שנשארה שאלה זו בגמרא ב"תיקו". (רמב"ם שם הי"ב).

בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה בא על הזונה לפני שנתן לה אתננה, ולאחר זמן נתן לה — הרי זה אתנן, ואפילו נתנו לה אחרי כמה שנים. וזהו דווקא בגויה שאמר לה "הבעלי לי בתמורה לטלה זה", שהגויה אינה צריכה למשיכה כדי לזכות בטלה, או אפילו בישראלית ובאופן שהיה הטלה בחצירה, ואמר לה "אם לא אתן לך מעות ביום פלוני הרי הוא שלך". אבל אם אמר לה "הבעלי לי בטלה" סתם, שלא פירש לה איזה טלה, ובא עליה, ולאחר זמן שלח לה טלה — הרי זה מותר משום אתנן. כרב חנן, וכהסבר הגמרא. (רמב"ם שם הי"ג).

אתנן זכר הנותן אתנן לצורך משכב זכר — אתננו אסור. כרב. (רמב"ם שם ה"ט).

אתנן אשתו נדה הנותן אתנן לאשתו נדה, אף על פי שהיא ערוה עליו — אתננה מותר. כרב (וראה כס"מ). (רמב"ם שם ה"ח).

שפע למד את עמי www.hashefa.co.il © כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com

מאי טַעְמָא? "תּוֹעֵבָה" כְּתִיב, וְהָא – תּוֹעֵבָה הִיא. –וְלֵוִי נַמִי, וְהָכְתִיב "זוֹנָה"! –אֲמַר לָךְ: הַהִיא – זוֹנָה וְלֹא זוֹנֶה. –וְרַב, הַהִיא זוֹנָה וְלֹא זוֹנֶה מְנָא לֵיהּ? –נָפְקָא לֵיהּ מִדְּרַבִּי. דְּתַנְיָא, "רַבִּי אוֹמֵר: אֵין אֶתְנָן אָסוּר אֶלָּא כָּל אֶתְנַן הַבָּאוֹת לוֹ בַּעֲבֵירָה. אֲבָל אֶתְנַן אִשְׁתּוֹ נִדָּה, וְשֶׁנְּתַן לָהּ שָׂכָר לְהַפְקָעָתָהּ, וְשֶׁנְּתָנָהּ לוֹ בְּאֶתְנַנוֹ – מוּתָּרִין. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר – "וּכְתִיבְתֵּךְ אֶתְנָן וְאֶתְנַן לֹא נִיתַּן לָהּ וַתְּהִי לְהֶפֶךְ". – וְרַב, הַאי "תּוֹעֵבָה" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? – מִיבָּעֵי לֵיהּ כִּדְאַבַּיֵי: דַּאֲמַר אַבַּיֵי: זוֹנָה גּוֹיָה – אֶתְנַנָּהּ אָסוּר, מַאי טַעְמָא? כְּתִיב הָכָא "תּוֹעֵבָה", וּכְתִיב הָתָם "כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל", מַה לְּהַלָּן – עֲרָיוֹת שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ, הָכִי נַמִי – אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ.

ד וְכֹהֵן שֶׁבָּא עָלֶיהָ – אֵין לוֹקֶה עָלֶיהָ מִשּׁוּם זוֹנָה. מַאי טַעְמָא? דַּאֲמַר קְרָא "לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ" – מִי שֶׁזַּרְעוֹ מְיוּחָס אַחֲרָיו, יָצָא גּוֹיָה – דְּאֵין זַרְעוֹ מְיוּחָס אַחֲרָיו. זוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית – אֶתְנַנָּהּ מוּתָּר, מַה טַּעַם? דְּהָא קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. וְכֹהֵן שֶׁבָּא עָלֶיהָ – לוֹקֶה מִשּׁוּם זוֹנָה, מַאי טַעְמָא? דְּהָא זַרְעוֹ מְיוּחָס אַחֲרָיו. וְרָבָא אָמַר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה – אֶתְנַנָּהּ אָסוּר, וְכֹהֵן הַבָּא עָלֶיהָ – לוֹקֶה מִשּׁוּם זוֹנָה. מַאי טַעְמָא? יָלְפִי מֵהֲדָדֵי, מַה זוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית – בְּלָאו, אַף זוֹנָה גּוֹיָה – בְּלָאו. וּמָה אֶתְנַן זוֹנָה גּוֹיָה – אָסוּר, אַף אֶתְנַן זוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית – אָסוּר. מֵיתִיבִי: אֶחָד זוֹנָה גּוֹיָה, וְאֶחָד זוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית – אֶתְנַנָּהּ אָסוּר. תִּיוּבְתָּא דְּאַבַּיֵי! אָמַר לָךְ אַבַּיֵי: הָא מָנִי – רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דַּאֲמַר: אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין, וְהָא קָמַשְׁמַע לָן – דְּכָל זוֹנָה לָא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין, דּוּמְיָא דְּאַלְמָנָה דְּלָא תָּפְסִי בָּהּ קִידּוּשִׁין. –וּלְרָבָא, מַאי שְׁנָא דְּקָתָנֵי "כְּגוֹן אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל"? –דּוּמְיָא דְּאַלְמָנָה, מָה אַלְמָנָה לָא לָקֵי עַד דְּמָתְרֵי בָּהּ, אַף זוֹנָה – עַד דְּאָמַר "הֵא לָךְ". לְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: פָּנוּי הַבָּא עַל פְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת – עֲשָׂאָהּ זוֹנָה. אֲבָל הֵיכָא דְּזוֹנָה מְעִיקָּרָא – הָכִי נַמִי דְּאָסוּר.

ה לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: כִּי קָתָנֵי הָא – בַּעֲרָיוֹת שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. וְהָא קָתָנֵי סֵיפָא: אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט – אֶתְנַנָּהּ אָסוּר, וְהָא הָנֵי – קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהֶן! –הָא מָנִי – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הִיא, דְּתַנְיָא: "כִּי תוֹעֵבַת ה' אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם", וְהָא כְּתִיב "תּוֹעֵבָה"! אֶלָּא מַה תּוֹעֵבָה – אֲפִילּוּ כְּתִיב "זוֹנָה" – אֲפִילּוּ הָכִי נַמִי, מַאי "תּוֹעֵבָה" – אֲפִילּוּ הָכִי נַמִי, מַאי "זוֹנָה" – אֲפִילּוּ הָכִי נַמִי. אֶלָּא מַאי "תּוֹעֵבָה" כְּתִיב – הָכִי נַמִי, מַאי "זוֹנָה" כְּתִיב – הָכִי נַמִי. אֶלָּא מַאי "תּוֹעֵבָה" כְּתִיב – לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: כִּי תוֹעֵבַת ה' אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם – מַה תּוֹעֵבָה